

bespreking te Berchtesgaden die op 28 april plaats vond en waar hij in aanwezigheid van *Reichswirtschaftsminister* Funk en de *Generalbevollmächtigte für den Arbeitseinsatz* Sauckel aangaf hoe ten behoeve van de Duitse oorlogsinspanning de druk op de bezette gebieden versterkt moest worden.¹ Weer bevond Seyss-Inquart zich onder zijn gehoor² en weer zal hij zich, naar wij veronderstellen, danig geërgerd hebben aan hetgeen Goering te berde bracht. In Nederland was met het oog op de arbeidsinzet ruim een maand tevoren bepaald dat alle 'luxe'-bedrijven gesloten moesten worden – neen, zei Goering nu: '*Schlemmerlokale, Bars und sonstige Vergnügungsstätten*' moesten juist openblijven opdat de Duitse militairen er hun vertier konden vinden; hetzelfde gold voor 'luxe'-winkels – zou men die sluiten, dan kwamen, aldus Goering, hun voorraden alleen maar in de zwarte handel terecht. Hij eiste nu wel dat uit de bezette gebieden machines, werktuigen en meubelen naar Duitsland getransporteerd zouden worden, wat machines betrof overigens met een beperking die aan zijn eis goeddeels haar kracht ontnam: '*Wenn Maschinen an Ort und Stelle für die deutsche Kriegswirtschaft schneller und besser auszunützen sind, sollen sie dort verbleiben.*' Hij deelde tenslotte mee dat uit de met Geallieerde bombardementen bedreigde streken van Duitsland grote aantallen evacués in Nederland, België en Frankrijk ondergebracht moesten worden.

Wat Goering in besprekingen als die welke wij weergaven, naar voren bracht, droeg een veel te impulsief en ruw karakter om er, zeker in een land met een zo gecompliceerde economie als Nederland, veel mee te kunnen beginnen. Trouwens, van ruwe ingrepen was Seyss-Inquart in het algemeen afkerig: zij zouden maar onrust veroorzaken. Daar kwam bij dat het toch evident rationeler was, de Nederlandse arbeiders in Nederland voor de Duitse oorlogseconomie te laten werken dan in Duitsland. Aan overplaatsing van grote industriële bedrijven viel niet te denken en te voorzien viel dat de in die bedrijven werkzame arbeiders dáár meer zouden presteren dan in de fabrieken in Duitsland waar zij als onwillige slachtoffers van de arbeidsinzet zouden belanden. De z.g. *Auftragsverlagerung* waarmee in de zomer van '40 begonnen was (het via de *Zentralauftragsstelle* en de *Rüstungsinspektion* plaatsen van Duitse orders bij Nederlandse bedrijven) was in hoge mate dienstig voor wat de Duitsers wilden bereiken: de rationele exploitatie van het Nederlandse economische potentieel. Dat potentieel werd niet geschaad toen men er in de periode zomer '40-lente '42 toe overging,

¹ Verslag, 29 april 1943: *FO/SD*, 476609-15. ² Uit Seyss-Inquarts aanwezigheid o.m. bij deze bespreking vloeiende voort dat hij zich niet in Nederland bevond toen op 29 april, één dag later, de April-Meistakingen uitbraken.